

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/94109>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-08 and may be subject to change.

Status Quaestionis

Door Anco Peeters en Rik Wolters

Splijststof bezocht de afgelopen jaren in de Status Quaestionis de filosofieafdelingen van de Nijmeegse filosofiefaculteit en tekende de stand van zaken op het gebied van onderzoek op. Nu is het tijd om een stap naar buiten te wagen: buiten de faculteit zijn er namelijk nog veel andere filosofieafdelingen. Voor dit uitstapje bezoekt Splijststof de filosofen van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica, oftewel de bètafilosofen. Hub Zwart (1960) studeerde filosofie en psychologie in Nijmegen en was in de jaren tachtig redacteur bij Splijststof. Hij promoveerde bij ethiek, is nu hoogleraar Filosofie van de Natuurwetenschappen en leidt de afdeling. Luca Consoli (1971) studeerde natuurkunde aan de Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia, Italië en werd tijdens zijn promotie in de theoretische fysica in Nijmegen verleid door de ethiek. Martin Drenthen (1966) maakte al eerder de overstap: na zijn propedeuse in de fysica vervolgde hij zijn studierend leven aan de filosofiefaculteit in Nijmegen, alwaar hij later ook promoveerde in de ethiek. Zij zijn onze gesprekspartners in dit gezamenlijk interview.

De bètafilosofen: onderzoek en onderwijs

Hub Zwart: “Onze missie komt voort uit de vroegere incarnatie van de filosofiefaculteit: de Centrale Interfaculteit. De gedachte was à la Kant: filosofen kijken kritisch naar wat er op andere faculteiten gebeurt. Op een gegeven moment is de filosofiefaculteit van een tussen-faculteit, zelf een faculteit geworden en gingen de filosofen meer de filosofie zelf bestuderen in plaats van andere wetenschapsgebieden. Daarvan is overgebleven dat in beginsel elke faculteit aan deze universiteit een leeropdracht filosofie heeft. Onze opdracht is om de ontwikkelingen in de betawetenschappen in een breder perspectief te plaatsen en daar wetenschapsfilosofisch, -ontologisch en ethisch op te reflecteren: wat betekenen die ontwikkelingen voor ons mensbeeld, natuurbeeld enzovoorts? Deze reflectie vindt enerzijds plaats via onderwijs, wat wij verzorgen in alle studierichtingen op deze faculteit, zowel in bachelor als masterfase en anderzijds via onderzoek. Wij houden de gedachte levend dat filosofie vooral

Zwart: “Wij houden de gedachte levend dat filosofie vooral reflectie is op wat er elders in de wereld gebeurt.”

reflectie is op wat er elders in de wereld gebeurt. Natuurlijk is het werk en denkwereld van andere filosofen voor ons een belangrijke inspiratiebron, maar we zijn niet primair gericht op auteursonderzoek.

We geven passend onderwijs aan de studenten: bij de biologiestudenten kijken we naar de biologie en bij de natuurkundestudenten naar de fysica. Waar het ons onderzoek betreft hebben we een aantal thema's: een belangrijk thema is 'natuurvisies' of 'natuurbeelden': de gedachte is dat wetenschap zich ontwikkelt en dat heeft gevolgen voor ons natuurbeeld. Wat is precies de betekenis en impact daarvan? Verder houden we ons bezig met de *life sciences*: de gedachte is dat de levenswetenschappen zich bevinden middenin een wetenschappelijke revolutie: er wordt spectaculair en grootschalig onderzoek gedaan van het ge-noom tot en met het brein. Wat betekent dat voor ons mensbeeld? En wat

Zwart: "Veel contact met de rest van de faculteit is dus belangrijk voor ons onderwijs."

betekent dat voor het beeld van wetenschap? Wetenschap verandert ook, de wetenschap van nu is heel anders dan die van vijftig jaar geleden. Een wetenschappelijk laboratorium ziet er nu heel anders uit, wat betekent dat voor

het soort kennis dat er wordt geproduceerd? En wat voor vragen levert dat op voor de ethiek van wetenschappelijk onderzoek: kwesties als integriteit, schaalvergroting in de wetenschap, competitie, discussies over fraude en wangedrag; dit laatste is de focus van Luca. De thema's die ons bezighouden draaien dus om filosofische vragen, relatief dicht op wat er in de wetenschap zelf gebeurt en de maatschappelijke ontwikkelingen daar omheen."

Gebeurt dat in samenspraak of -werking met de wetenschappers die hier rondlopen? Hoe is die interactie?

Hub Zwart: "Die samenwerking is nadrukkelijk onze bedoeling. Enerzijds richten we ons op studenten en dan is het van belang dat we weten wat ze elders horen: veel contact met de rest van de faculteit is dus belangrijk voor ons onderwijs. Ook voor het onderzoek is het belangrijk: we proberen ons onderzoek samen met andere bètawetenschappers op te zetten. Ik vind het vrij gemakkelijk om interessante gesprekspartners te vinden. De meeste bèta's hebben een brede intellectuele belangstelling en zeker ook aandacht voor de filosofische aspecten van hun wetenschapsgebied. Dat maakt het gunstig om hier de huisfilosofen te zijn. Martin en ik hebben allebei bij de filosofiefaculteit gewerkt en je merkt dat de afstand met wetenschap dan vrij groot is: je hebt wel een beeld van wetenschap maar het blijft erg abstract. Nu zijn we veel dichterbij en die nabijheid vind ik heel positief om je filosofische vragen heel scherp en precies te kunnen

stellen. Mijn eigen onderwerp is vooral de implicaties van de *life sciences* voor ons zelfbeeld. Dat is historisch zo gegroeid, want ik vind natuurvisies en wetenschapsethiek heel interessant en houd me daar ook mee bezig.”

Luca Consoli: “Hub zei iets belangrijks over ons specifieke karakter en de interactie met studenten die geen enkele filosofische inhoudelijke achtergrond hebben. Als zulke studenten van mij “Inleiding in de filosofie” krijgen, begin ik met de wetenschappelijke inhoud te ondervragen om zo bij de theorie uit te komen. Dat is een omgekeerde beweging ten opzichte van wat je traditioneel zou doen. We filosoferen over moderne ontwikkelingen binnen wetenschap en techniek, en hun impact op de samenleving. Het nadenken over de ontwikkelingen en het nadenken over de impact zijn twee verschillende bewegingen die fuseren in de benadering die wij hebben. In het onderwijs is dit nadrukkelijk het geval. Als wetenschapsethicus, ben ik ooit begonnen met ‘wetenschappelijk wangedrag’, dus het bestuderen van specifieke casussen van fraude, de fysicus Schön, of Hwang, de stamcelonderzoeker. Diederik Stapel is natuurlijk het meest recente geval. Dit zijn extreme voorbeelden; mij gaat het meer om de vraag naar de inherente eigenschappen van wetenschap die haar kwetsbaar maken, de vragen naar de dagelijkse mogelijkheden tot overtreding en het chronische karakter van wat je wetenschappelijk wangedrag zou kunnen noemen. Dat sluit goed aan bij de belevingswereld van studenten, want je gaat met hen reflecteren over het verschil tussen sjoemelen met het practicum en een gerenommeerd wetenschapper die de boel zit te belazeren. Het sluit ook goed aan bij de belevingswereld van de wetenschapper: op die manier houd je hen een spiegel voor: “Kijk, dat zijn jullie praktijken, en die praktijken hebben allerlei dimensies waar de wetenschappers vaak een blinde vlek voor hebben omdat ze *in* die praktijken zitten.” Ik probeer mijn wetenschappelijke *output* ook leesbaar te maken voor de wetenschappers en niet alleen voor mede-ethici te schrijven. Zelf ben ik geen filosoof qua achtergrond, ik ben gepromoveerd in de natuurkunde en tijdens dat traject terecht gekomen in mijn andere grote belangstelling: de filosofie.”

Heeft u daarvoor vakken in de filosofie gevolgd?

Luca Consoli: “Niet systematisch, ik had gewoon interesse voor de filosofie. Maar ik zeg wel eens dat theoretische fysica zoals filosofie is: je bevraagt de wereld op het diepste niveau en bent bezig met ontologie en epistemologie.”

“Meer specifiek ben ik bezig met de deugdeethiek, wat ik ook op deze faculteit probeer te bevorderen. Deze vat ik op à la MacIntyre: het idee van praktijk en het idee van institutie en hoe die twee dingen bij elkaar komen. Wetenschappers hebben de neiging om terug te vallen in deontologische denkbeelden: “Ethiek? Ah ja, wat we wel of niet mogen: geef ons maar wat regels en dan komt het wel goed.” Zo makkelijk is het natuurlijk niet. Dat is een externe benadering en ik

probeer wetenschappers warm te maken voor een ethiek die van binnenuit komt. Daar is de deugdedethiek uitstekend geschikt voor met zaken als *flourishing life* en karaktervorming.”

Martin Drenthen: “Mijn onderzoek richt zich op de milieufilosofie en de milieu-ethiek en ik werk daarbij samen met ecologen en milieukundigen, bijvoorbeeld over ethische vragen rond natuurontwikkeling. Veel biologen zijn nadrukkelijk geïnteresseerd in de bredere normatieve vragen over waar ze mee bezig zijn. Voorwaarde voor een vruchtbare samenwerking is dat je echt weet waar het over gaat en ook belangstelling toont voor de eigen vragen en agenda van de wetenschappers. Aan de andere kant is een bepaalde afstand cruciaal omdat je alleen dan een interessante gesprekspartner kunt zijn. In mijn onderzoek concentreer ik me op maatschappelijke debatten over de betekenis van natuur, en laat ik zien hoe daarin er een andere manier van ethisch nadenken nodig is, die meer recht doet aan de bredere context van waaruit onze morele ervaringen en opvattingen. Ik start vanuit een hermeneutische benadering van de milieuetiek die sterk lijkt op de ethiekopvatting van de afdeling Wijsgerige Ethiek van de filosofische faculteit, maar zoek daarbij wat nadrukkelijker de dialoog met wetenschappers en practitioners, in concrete praktijken van landschaps- en natuurbeheer bijvoorbeeld.”

“Zo’n hermeneutische benadering is voor mijn onderwijs aan biologen en milieukundigen al snel te ingewikkeld, omdat de meeste van onze studenten geen filosofische achtergrond hebben. Daarom begin ik meestal heel nadrukkelijk met problemen uit de wetenschaps- of beroepspraktijk, problemen waar studenten zelf in geïnteresseerd zijn. Milieufilosofie is een vak wat zich hier goed voor leent: je neemt de hele geschiedenis van de filosofie mee om te kijken of je interessante inzichten kunt voortbrengen op wat er op dit moment maatschappelijk aan de hand is, rondom de milieucrisis, rondom de achteruitgang van de natuur. Op die manier probeer je de bètawetenschappers te verleiden om vanuit een ander perspectief naar hun eigen werk te kijken. Studenten reageren daar positief op. Binnen mijn onderwijs verzorg ik ook het vak ‘Bioethiek voor levenswetenschappers’, wat gewoon een heel toegepast ethisch vak is waarin je ingaat op dilemma’s die toekomstige laboratoriumwetenschappers of levenswetenschappers tegen gaan komen.”

Filosofische verleiding

Moet u de studenten verleiden tot het stellen van deze vragen of merkt u dat er al iets leeft en dat er vanzelf iets naar boven komt? Als bèta ben je toch vooral ‘exact’ bezig.

Hub Zwart: “Daarin zie je dat er een heel groot verschil is tussen verschillende studenten. Er is een groep die bij voorbaat geïnteresseerd is en het valt op dat er veel bètastudenten zijn die een bijvak bij filosofie hebben gedaan. Toch is

er ook een hardnekkige en een niet heel kleine minderheid die bij voorbaat binnenkomt met het idee dat het niets voor ze is. Soms lukt het ze te laten zien dat ze zich vergissen en soms krijg je die kans niet.

De neiging om de niet-klassieke weg te kiezen is een kenmerk van onze benadering. In mijn onderzoek en onderwijs speelt het gebruik van literaire teksten bijvoorbeeld een grote rol. Voor veel bètastudenten is dit in eerste instantie heel verrassend: plotseling gaan we romans lezen. Ik laat zelfs een groep studenten gedichten schrijven. Wat ik hiermee probeer te laten zien is dat literaire teksten vaak goed te gebruiken zijn om na te denken over wetenschap en over de maatschappelijke aspecten ervan. Enerzijds omdat literatuur vaak zelf een experimentele structuur heeft: je creëert condities, zet je hoofdpersonen daarin en observeert wat er gebeurt; bijna als een soort quasi-experiment. Anderzijds zijn veel romans geschreven over wetenschap en/of haar maatschappelijke aspecten. Deze kun je gebruiken om vanaf een zekere afstand, maar ook een zekere nabijheid naar wetenschap te kijken, als een soort van omweg via de literatuur. Het kan goed zijn om studenten even te confronteren met iets anders dan wat ze verwachten.”

Zwart: “De neiging om de niet-klassieke weg te kiezen is een kenmerk van onze benadering.”

Luca Consoli: “Wij hebben het nu over dé bèta’s, maar in feite zitten er enorme verschillen tussen studenten. Daar heb je verschillende benaderingen bij nodig. Als ik met fysici praat weet ik dat men meestal vanuit zichzelf een drang naar verdieping heeft. Chemici hebben een totaal andere benadering van wat relevant en interessant is. Hetzelfde college voor chemici of voor fysici moet dus eigenlijk een totaal verschillende insteek hebben. In die zin zie je dat wat op onderzoeksniveau dood verklaard wordt, namelijk disciplinair onderscheid, op onderwijsniveau in deze faculteit nog steeds springlevend is. Je zult de fysici maar per ongeluk aanspreken als chemici, dan krijg je echt op je donder. Dat zijn ze niet, dat willen ze niet zijn en dat zullen ze niet zijn.”

Worden de vakken dan ook disciplinair gegeven?

Martin Drenthen: “Er zijn aan de ene kant mastervakken filosofie die heel nadrukkelijk een brede focus hebben. Het is ook niet zo dat we alleen maar aan bèta’s lesgeven: bij mijn colleges milieuethiek bijvoorbeeld komt er ook weleens een student filosofie of managementwetenschappen bijzitten. In principe kan dat, al moet je dan soms even specifiek stilstaan bij de biologische achtergrond. Toch zijn er aan de andere kant inderdaad vakken die speciaal voor bepaalde studierichtingen zijn ontworpen.”

Luca Consoli: “Neem bijvoorbeeld het bachelorvak ‘Inleiding in de filosofie’. Dat is ooit begonnen als twee verschillende cursussen, één voor de ‘harde’ bèta’s

en één voor de ‘zachte’ bèta’s. De ‘zachte’ bèta’s zijn in dit geval de biologen. Nu zijn we dergelijke vakken nog meer aan het ontvlechten: het deel voor de harde bèta’s wordt nu ook in twee versies gegeven; een versie voor fysici en wiskundigen en een versie voor chemici. Deze specifieke benadering, die zich als het ware ‘bottom-up’ aan ons opdringt, is nodig om onze doelen te bereiken.”

De filosoof en de wetenschapper

Op welke manier merkt u dat uw wetenschappelijke achtergrond kennis bijdraagt om als filosoof met wetenschap en wetenschappers om te gaan?

Luca Consoli: “Voor mij is die achtergrond heel cruciaal. Als ik onderwijs geef aan fysici dan gooi ik er altijd wat fysica in, een paar formules. Dan gaan we daar mee rekenen en heb je al snel een klik met de studenten: dát herkennen ze en deze klik gebruiken we vervolgens om een filosofisch moment uit te halen.”

Hub Zwart: “Veel bèta’s zijn op zich geïnteresseerd in de filosofie, maar verdieping in wat er in de bètawetenschap gebeurt is een voorwaarde. De dialoog tussen de bètawetenschappen en de filosofie is heel belangrijk, omdat het dan makkelijker is voor de studenten om van daaruit hun filosofische interesse te ontwikkelen. Ik denk dat het goed is dat we, met uitzondering van Luca, geen bèta’s zijn, omdat dit een zekere afstand geeft zodat we interessante vragen kunnen stellen. Toch hebben we ook een zekere vertrouwdheid nodig om dergelijke vragen heel precies te kunnen stellen.”

Hoe zit het met interdisciplinariteit tussen wetenschap en filosofie? En geven de strakker wordende wetenschappelijke kaders en prestatiematen voldoende ruimte voor filosofie?

Hub Zwart: “Er is een tegenstrijdige tendens. Enerzijds zie je de neiging van de wetenschap om zich terug te trekken in bastions, om de kwaliteit in termen van een citatie-index te vertalen. Daar ben ik niet per se op tegen, je wordt toch betaald om filosofie te beoefenen dus dan mag je laten zien hoe je inkomen gebruikt wordt. Maar dé interessante filosofische vragen bevinden zich toch in dat interdisciplinaire domein. Daar vinden de interessante discussies plaats, daar vindt de revolutie plaats, dus daar moet je met je vragen heel dichtbij komen. Toch sluit het een het ander niet uit. Nu zijn er bijvoorbeeld meer interdisciplinaire tijdschriften dan vroeger. Dat zijn dan meestal niet de tijdschriften met de hoogste citatie-index, maar het zijn wel de tijdschriften waar volgens mij de interessantste discussies plaatsvinden.”

Martin Drenthen: “Enerzijds bestaat er een sterke druk tot publiceren in gespecialiseerde tijdschriften, maar door onze speciale positie hebben we een relatieve vrijheid om niet per se in die tijdschriften te publiceren, maar juist in de tijdschriften waar de voor ons type onderzoek interessante, relevante filosofische discussies worden gevoerd. Anderzijds bestaan er ook grote onderzoekspro-

gramma's die juist om een meer interdisciplinaire benadering vragen: we hebben al 'Ethiek en Beleid' gehad en 'Maatschappelijk Verantwoord Innoveren', waar grote budgetten aan hangen, en die voor een groot deel door filosofen zijn ingevuld. De Nijmeegse filosofiefaculteit heeft niet een traditie om zich daarin te mengen, in deze afdeling gebeurt dat meer."

Luca Consoli: "Er is ook een andere dubbele tendens, namelijk in de beoordeling. Enerzijds word je als onderzoeker nog steeds beoordeeld op je output, vaak vanuit de disciplinaire hoek. Interdisciplinaire tijdschriften zijn er nu eenmaal niet zo veel en staan dus niet altijd zo hoog in de citatie-index. Anderzijds zie je dat je ook steeds meer op acquisitie wordt beoordeeld, hoeveel geld kun je binnenhalen. Die twee dingen

hebben niet een één op één verhouding: het is niet zo dat mensen die veel geld binnenhalen ook alleen maar toppublicaties leveren. Daar moet je dus als onderzoeker een heel belangrijk evenwicht in zien te vinden. Je kunt zes maanden aan een prachtige aanvraag werken die dan niet gehonoreerd wordt,

waardoor je netto output nul is, want het geld heb je niet, maar toch een artikel. Tegelijkertijd is die inspanning cruciaal, want als je dat eenmaal wel binnenhaalt sta je in een andere positie. Dus je ziet, die ontwikkelingen trekken je eigenlijk verschillende kanten op."

Martin Drenthen: "We hebben het nu over wetenschappelijk relevant onderzoek en over neigingen tot specialiseren, maar een andere tendens is dat je steeds vaker gevraagd wordt aan te tonen hoe je onderzoek maatschappelijk nuttig is. Ondanks dat dit tegenwoordig te vaak louter in economische termen vertaald wordt, vind ik het in bredere zin een terechte eis. Het kan niet genoeg zijn dat jij als filosoof op een kamer een boek leest en dan een nieuw boek erbij schrijft wat door drie collega's op de wereld gelezen wordt. Dat heeft te maken met de basale eis dat je communiceert over waar je onderzoek over gaat en dat probeert te delen met de mensen voor wie het relevant zou zijn. Dat hoeft niet meteen een knieval voor het grootkapitaal te zijn."

Drenthen: "Het kan niet genoeg zijn dat jij als filosoof op een kamer een boek leest en dan een nieuw boek erbij schrijft wat door drie collega's op de wereld gelezen wordt."

Echte filosofie

We hebben het gehad over hoe je je als filosoof in de bètafaculteit beweegt qua onderwijs en onderzoek. Hoe verhoudt u zich tot filosofen van andere faculteiten?

Hub Zwart: “Opvallend is dat we op deze universiteit de meeste contacten hebben met de andere buitenhoogleraren. Zij bevinden zich in dezelfde positie als wij, namelijk als filosoof verbonden aan een niet-filosofiefaculteit. We werken met hen meer samen dan met de filosofen van het Erasmusgebouw. De filosofiefaculteit is vrij introvert. Niet iedereen, maar veel onderzoekers daar zijn bezig met filosofen en auteursonderzoek. Dat is zeker belangrijk, maar mijn visie is dat je van daaruit breder moet kijken naar wat er in de wereld om je heen gebeurt, wetenschappelijk en maatschappelijk. De andere buitenhoogleraren delen die blik. Natuurlijk hebben we ook landelijke en internationale contacten. Het gaat dan vaak om Europees verband. Voor het binnenhalen van subsidies voor Europese projecten werk je veel samen met andere faculteiten. Het gaat dan om grootschalig, themagebonden onderzoek.”

Gaat het bij zulke projecten om zuiver wijsgerig onderzoek, of sluit je je als filosoof aan bij wetenschappelijke onderzoeksaanvragen?

Hub Zwart: “Onze specialiteit is in een bredere beweging de filosofische vragen aan de orde stellen. Martin schetste dat al voor landschapsontwikkeling en natuurbeheer: dat is een belangrijk maatschappelijk domein waarin allerlei expertises een rol spelen. De filosofische expertise levert daaraan een bijdrage. Binnen de *life sciences*, mijn eigen gebied, zijn grote ontwikkelingen gaande zoals

op het terrein van hersenonderzoek. Zoals je vaak ziet in zulke grote onderzoeksprogramma's is hier ruimte voor maatschappelijke en filosofische reflectie. Onze expertise is om in zulke bredere contexten de wetenschappelijk en maatschappelijke

Zwart: “Wij houden ons dus als filosofen niet vooral met filosofie bezig, maar kijken vanuit de filosofie naar wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.”

ontwikkeling vorm te geven. Wij houden ons dus als filosofen niet vooral met filosofie bezig, maar kijken vanuit de filosofie naar wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.”

“Milieufilosofie en de filosofie van de levenswetenschappen zijn grote internationale vakgebieden en je partners zoek je dan ook internationaal. We vinden het jammer dat filosofische vragen die voortkomen uit wetenschappelijke ontwikkelingen binnen deze vakgebieden weinig aandacht krijgen binnen de filosofiefaculteit die volgens ons historisch en intern georiënteerd is. We zijn ervoor

om meer dialoog te ontwikkelen: aan de ene kant hebben wij onze filosofische belangstelling en aan de andere kant zou het voor de filosofiefaculteit goed zijn om meer oog te hebben voor de internationale ontwikkelingen op het gebied van milieufilosofie, wetenschapsethiek en de nieuwe wijsgerige antropologie als gevolg van de ontwikkelingen in de *life sciences*.”

Luca Consoli: “Je ziet bijvoorbeeld dat er een klik ontstaat op het moment dat er een maatschappelijk thema behandeld wordt. Kijk naar de afgelopen Week van de Ethiek: dan tref je elkaar, als wetenschappers en filosofen op een ethisch thema als integriteit. Het Centrum voor Ethiek is naar buiten georiënteerd om de ethische discussie binnen de universiteit te stimuleren. Op die manier maak je verbinding tussen disciplines en dat is het verschil tussen onze insteek en die van de Faculteit der Filosofie.”

Martin Drenthen: “In de filosofiefaculteit heb ik op het gebied van milieufilosofie incidenteel een aantal partners, maar ik werk vooral veel samen met andere filosofieafdelingen in Nederland en België. Ik ben oprichter van de Nederlands-Vlaamse Werkgroep Milieu-ethiek en ben vertegenwoordiger van de International Association for Environmental Philosophy en van de International Society for Environmental Ethics en vanuit deze laatste organisatie hadden we afgelopen juni hier in Nijmegen een internationale conferentie met honderd deelnemers. Op veel Amerikaanse universiteiten is milieufilosofie een vast onderdeel van het curriculum, al bevinden zich ook daar veel milieufilosofen zich in interdisciplinaire instituten waar ze samenwerken met literatuurwetenschappers, cultureel antropologen, sociaal geografen en milieukundigen. Er is dus veel samenwerking op mijn vakgebied, maar vreemd genoeg weinig met de filosofiefaculteit. Vermoedelijk heeft dat te maken met het introverte karakter waar Hub het over had. Dat is jammer, want wetenschap en filosofie voeden elkaar.”

“Er spelen hier natuurlijk verschillende ideeën over wat filosofie is. Toen ik tien jaar geleden als promovendus bij het Centrum voor Ethiek begon, hoorde je veel dat als je je aan toegepaste filosofie zou ‘bezondigen’, je automatisch oppervlakkig bezig bent en het stellen van fundamentele filosofische vragen onmogelijk wordt. Als bètafilosofen is onze insteek, ook in die internationale netwerken, om de brug tussen filosofie en wetenschap te slaan. Daarbij spelen ook fundamentele denkers zoals bijvoorbeeld Sloterdijk, Ricoeur en Nietzsche een rol. Binnen de milieu-ethiek merk ik dat zo’n benadering uitzonderlijk is, omdat de meeste onderzoekers op een probleemoplossende manier met ethiek bezig zijn, maar er is een krachtige beweging van mensen die de combinatie met fundamentele denkers wel maken. Ik denk dat veel filosofen niet weten hoe filosofisch interessant deze aanpak kan zijn.”

Zou een structuur als de Centrale Interfaculteit beter zijn voor de manier van filosoferen die u beschrijft?

Hub Zwart: “Er zijn mensen van de filosofiefaculteit waar we veel mee samenwerken, die ontvankelijk zijn voor ontwikkelingen in de wetenschap. Maar deze samenwerking kan nadrukkelijker en we zijn ervan overtuigd dat iedereen daar baat bij heeft: er spelen interessante, fundamentele filosofische vragen in actuele wetenschappelijke ontwikkelingen. Ik geloof in filosofie als reflectie en daarvoor moet het gevoed worden door wat er elders gebeurt en zo word je uitgedaagd fundamentele vragen opnieuw te formuleren en te actualiseren. Ik vind het bestuderen van Heidegger, Nietzsche, Aristoteles en Kant heel interessant, maar de taak van de filosofie is volgens mij om te doen wat zij zelf deden: reflecteren op de actualiteit. Je stelt als filosoof hoge eisen aan jezelf: enerzijds wil ik goed in de filosofische traditie staan, die kennen en beheersen, anderzijds wil ik vertrouwd zijn met actuele maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen. Dan heb je een ambitieuze agenda.”

Luca Consoli: “Die poging om twee dingen te doen zie je ook in onze promovendi. Mijn promovendus Jan van Baren bijvoorbeeld, studeerde humanistiek in Utrecht en reflecteert nu op de status van de bioinformatica en de implicaties daarvan voor de menselijke identiteit. Hij heeft een cursus bij bioinformatica gevolgd, zodat hij weet waar het over gaat als wetenschappers over *sequencing* discussiëren en wanneer hij aan zo’n discussie deelneemt komen de filosofische componenten, het filosofisch voedsel als het ware, naar boven.”

Zo’n introverte filosoof zou dan vragen: “Bent u nog wel met échte filosofie bezig?”
De heren buigen zich gedrieën naar voren en vragen gelijktijdig: “Maar wat vind jij dan echte filosofie?”

Hub Zwart: “Plato en Aristoteles deden veel meer dan andere filosofen bestuderen: zij werkten vooral een eigen these uit in nauwe dialoog met de wetenschap. Zij waren zeer goed op de hoogte van actuele maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen en hebben daar een enorme impact op gehad. Dat geldt ook voor Kant, Hegel enzovoorts. Dus wat is dan echte filosofie? Ik denk dat wat wij doen echte filosofie is.”

Wilt u dan zeggen dat de filosofen in het Erasmusgebouw niet met echte filosofie bezig zijn?

Hub Zwart: “Ja, dat vind ik introverte filosofie. We moeten oppassen voor clichébeelden: er zijn twee extremen. Het ene is de introverte filosoof die zich alleen met filosofie bezig houdt, die alleen maar filosofen leest en daarover schrijft voor andere filosofen. Het andere extreem is louter toegepaste filosofie, een filosofisch ingenieur of zoiets. Daartussen zit volgens mij de echte filosofie, die zich laat voeden door de filosofische traditie én de actuele maatschappelijke

ontwikkelingen. Het daaruit ontwikkelen van een eigen actualiteitsdiagnose, dat vind ik de echte filosofie. Het is een continuüm, verschillende mensen kiezen op verschillende wijzen positie daarin, maar ik vind dat de filosofiefaculteit soms iets te ver naar de pool van de introverte filosoof gaat.”

Martin Drenthen: “Als je met de toepassing van filosofie niet filosofisch genoeg bezig bent, ga je je na een tijdje heel ongelukkig voelen. Daarom mis ik soms die nabijheid van de filosofiefaculteit, want uiteindelijk willen we echt fundamentele vragen stellen hier, dat is wezenlijk onderdeel van wat we hier proberen te doen. Het onderwijs is wat mij betreft een ander verhaal omdat je daar soms te maken hebt met een cursus van drie studiepunten waar mensen aan deelnemen zonder veel filosofische baggage. Dan ben je beperkt in hoever je de diepte in kan gaan en is het vaak prettig voor alle partijen om iets te doen wat handzaam is, waar ze later in hun carrière concreet iets aan hebben. Je zult toch geen filosofen van ze maken in een vak van acht weken.”

Luca Consoli: “Ik heb daar denk ik een meer missionaire houding dan Martin, maar dat is omdat ik van de bèta afkomstig ben en het belang van filosofie en ethiek voor bèta’s erken. Ik probeer ze heel nadrukkelijk aan te geven hoe belangrijk het is om aan het begin van je carrière als wetenschapper een bredere blik te krijgen.”

Martin Drenthen: “Dat wil ik ook, alleen zie ik soms dat studenten bij wie de vonk overslaat, vertrekken omdat ze besluiten om alsnog filosofie te gaan studeren. Dan zie ik ze aan de horizon verdwijnen.”

Tot slot

Daarmee bereiken we ook de horizon van dit interview. Wilt u tot slot nog iets meegeven?

Hub Zwart: “Een wat narcistische afsluiting maar aansluitend op de voorgaande discussie over wetenschap en filosofie: in mei verschijnt mijn boek over muziek, een publicatie die je symptomatisch zou kunnen noemen voor onze positie. aangeeft. Muziek is een alfa-onderwerp, maar tegelijk een kunstvorm die op allerlei manieren met wetenschap, zoals de wiskunde, en met maatschappelijke dynamiek verbonden is. In muziek zit heel veel wetenschap en in wetenschap zit heel veel muziek, en dat is dus precies zo’n onderwerp wat dat grensgebied zoekt.”

Martin Drenthen: “Dat we graag meer willen samenwerken met de filosofiefaculteit en dat daar nu concreet aan gewerkt wordt door de masteropleiding ‘Wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied’ meer handen en voeten te geven.”

Zwart: “Het daaruit ontwikkelen van een eigen actualiteitsdiagnose, dat vind ik de echte filosofie.”